

Hegedűs Imre János

Férfi a tájban

Király Farkas: Út a tengerszemekhez

László Noémi, kiváló erdélyi költőnőnk nyilatkozta egy interjúban, hogy a líra, a versírás női mesterség, igazán nem érti, miért nem foglalkoznak más egyébbel a férfiköltők, miért nem mennek el például sáncot ásni.

Mondani sem kell, tündéri évődés ez, kedves fricska, de akkor valódi egy élc, ha kétélű, ha az állításnak az ellenkezője is igaz. Mégis van valamilyen esszencia ebben a humoros megjegyzésben, beindít egy gondolatot, mégpedig azt, hogy igenis létezik feminin, illetve maszkulin jelleg a költészetben. Gondoljunk csak Shakespeare szonettjeire, Pessoa rejtőzködő bujkálásaira az alteregók dzsungelében, a mi Csokonaink búsongásaira, Tóth Árpád hárfazengésére, Dsida Jenő tündérvjátékaira, Weöres Sándor Psychéjére. Férfiak, kiknek a lírájában túlteng a feminin jelleg. És a másik tábor? A marcona, férfias alakok, markáns arcok? Zrínyi, Balassi...? Homérosz szavával a fellegrázók? Természetes, megszokott náluk a kemény beszéd, a nyers szókimondás, a harsona hangjának intonációja.

Kiváló prózairónk és költőnk, Király Farkas nemrég megjelent verseskönyvének a megközelítéséhez kellett a fenti eszmefuttatás. Nagyszerű elbeszéléskötete (Ha elfogy a fény) után, még ugyanabban az évben versgyűjteménnyel jelentkezett: *Út a tengerszemekhez**.

Igényes olvasónak való, szép ajándék. Oda kell figyelni. Meg kell keresni azokat a gondolati, lírai, prozódiai fogódzókat, csomókat, amelyekkel föl lehet bontani ezt a férfias lírát. S ha már szó volt a novelláskötetéről, annak az utolsó oldalára írt mondatát meg kell említeni itt: „A kötetben jelöletlenül idéztem Bodor Ádám és Szentmártoni János egy-egy írásából.” És a tizenhat novella közül – nem véletlen – egyetlen-egyét Bodor Ádámnak ajánl.

Összeállt így a beszédes arcképcsarnok: Bodor Ádám, Szentmártoni János, Király Farkas. Művészvilág, amelyben a maszkulin jelleg dominál. Rövid ideig időzünk még az elbeszéléskötetnél. Van Király Farkasnak egy valós, máskor imaginárius színtere, amely adekvát ennek a maszkulin jellegnek. Rendszerint darabos, tört, zúzott táj, karsztok, sziklák, szurdokok, barlangok. Ebbe a tájba hatol be egy utas. Rendszerint a szerző, máskor teremtett alak. A tizenhat novellából tizenegyenek a kezdőmotívuma is utazás, hátizsákkal a vállon, súlyos turistabakancsban indul el a vándor, és gyakran a karszthegységekben keletkezett barlanglabirintusokban köt ki. Így, ezáltal indul meg az action.

A lírai helyzet azonos, legalábbis hasonló az Út a tengerszemekhez verseskötetében is, csakhogy ez esetben nem a Nyugati-érchegység vidéke dereng föl az olvasó előtt, hanem az Andok, Dél-Amerika (és egyben a Glóbusz) leghosszabb hegyvonulata. Égig érnek a sziklacsúcsok, működő vulkánok pipálnak, a Csendes-óceán vize csattog. A földteke másik oldalán, Kolumbiában vagyunk, az Andok-hegységet szeljük át, Ecuadorba igyekszünk.

Nem hétköznapi ez a képzeletbeli utazás. Nem mindennapos, mert szó sincs útinaplóról, útleírásról, kitágult tér van körülöttünk, az űr, a kozmosz jelenvalósága éppen olyan természetes, mint egy sziklagerinc vagy sziklahasadék.

S ez esetben a tájba behatoló alak is rejtélyes, nem Király Farkas kedvenc figurája, a barlangász, hanem egy (kitalált?) kolumbiai költő, szabadságharcos, Carlos Jara, aki üldözői elől fut, átkel a hegyeken, Ecuadorba menekül. Ez az alak, ez a figura érkezik meg a tengerszemekhez. Meglódul, joggal nagyot himbálódzik az olvasó fantáziája. Alteredgő lenne a rejtélyes k.? Vagy kalandozni kellene a világirodalomban, hogy megtaláljuk a megfelelőjét? (Ezt teszi Fülöp Zsigmond Ferenc, a kötet egyik elemzője. Magyar Nemzet, 2020, okt. 30.) S hogy ne legyen könnyű a rejtélyek ajtóinak fölpattogtatása, Király egy álnapló illúzióját kelti azzal, hogy verscímek helyett dátumokat ír. Az első vers például: szeptember 2.

Szó sincs útinaplóról! Bő fantáziával megalkotott élethelyzetből bugyognak elő a versek. Az Andok egyik falucskájában a gyermekek apró papírlapokon verseket, versfordításokat árusítanak turistáknak, innen származnának – úgymond – Király Farkas szövegei. Még lábjegyzetekkel is ellátja a szerző a verseket, azt az illúziót keltve, hogy dokumentumértékű, folklorisztikus termékekről van szó. Joggal jegyzi meg a kötet másik értékelője, Fleisz Katalin: „Vajon nem mindenestül a fiktív világ részei a jegyzetek is? Tehát akkor a versvilágon kívül nem is létezik a kolumbiai szabadságharcos?” (In. Helikon, 2020/5) Velős igazság. Az okos értelemmel, kordában tartott fantáziával megalkotott versvilágon kívül nincs más az Út a tengerszemekhez kötetben.

Milyen ez a versvilág? Csak a hamleti kérdés paradoxonával lehet belelendülni az értékelésbe, mert ha fajsúlytalan elmélkedéssel próbálkozunk, szétpukkan az, mint a szappanbuborék.

Rejtély-erdőbe visznek már a ciklusok (verstömbök, egységek) címei is: *poste restante – episztolák; nem határtalan – elégiák*; út a tengerszemekhez – a kötet timpanonja, homloka.

Érezzük, hogy a tengerszemekhez vezető út Gabriel García Márquez szülőházaja, érezzük Federico García Lorca költészetének lüktetését, de Király Farkas példamutató fegyelemmel hárít el minden hatást.

Ezek után a vizsgálódás következő lépése csakis az aprólékos szövegelemzés lehet. Mintának kitűnően alkalmas a kötet három talányos, izgalmas, rejtélyes sora:

*„szinte észrevétlenül gördült a folyó felé/
egy friss temetés/
lúdbőröztető illata”*

Ami azonnal szembetűnik, ami elemi erővel hat a stílusérzékünkre, az a megszokott nyelvhasználattól való eltérés.

Tételesen fogalmazva: Király Farkas kiüti a nyeregből a fonnyadt, kopott sztereotípiákat! Ez lírájának domináns tünete, uralkodó jegye. Friss a temetés, gördül az illata, lúdbőröztető ez az illat!

Legalább annyira izgalmas ez, mint Tóth Árpád híres verssorának a szinesztéziája: „Egy kirakatban lila dalra kelt / Egy nyakkendő;” Ne menjünk tovább, ne fordítsuk le a jó lírát prózára, inkább éljük át ennek az újszerű, modern versbeszédnek minden ízét és zamatát.

Válasszunk hosszabb szövegmintát a kötetet záró kóda versből, a szó feltételezhetően a k. és az óda összekapcsolása, s Király a november 19. címmel iktatta be a kötet végére. Tanulságos behatolni a szavak titkaiba. Mikrovilágban is izgalmas az utazás:

„Egy versszaknyi időre megfagyott/
minden melegség/
csupán a láthatáron égett
kitartóan egy olajkút//
ma reggel körbevettek/
kóbor és egyéb kutyák/
fényes győzelmet arattunk felettük /
ma reggel nem voltunk ártatlanok”

Nyilvánvaló, hogy kezdetben sokkol, irritál az asszociációk szokatlansága, és másodszeri, többszöri elolvasásra kényszerít. De miután megszoktuk a Király Farkas-féle szófüzést, szómágiát, gondolathimbálózást, kivételes esztétikai élvezetben részesülünk. Szokjuk meg a „versszaknyi időt”! Lássuk behunyt szemmel is a láthatáron égő olajkutat! S tudjuk, álmunkban is tudjuk, hogy nem vagyunk ártatlanok!

Jó iskola ez. Költőiskola – olvasók számára.

(Széphalom Könyvműhely, Orpheusz Kiadó, Budapest, 2019)